

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาของชาติในหลายด้าน ด้านที่น่าสนใจคือ มาตรา 81 กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาและมาตรการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชาติ” กฎหมายทางการศึกษาก็เกิดขึ้นได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แสดงทิศทางการจัดการศึกษาใหม่โดยมีจุดเน้นที่การปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการที่สำคัญคือมาตรา 23 บัญญัติว่า “การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการของแต่ละระดับการศึกษา” มาตรา 27 ระบุว่า ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนการศึกษาค่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตาม วัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญา ท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ

จากบทบาทของสถานศึกษา ที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในส่วนที่เป็นภูมิปัญญาชุมชน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้เป็นไปตามสภาพที่ ชุมชนต้องการนั้น สถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่งจึงได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรของตนเอง เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่มุ่งเน้นให้เกิดความรู้คู่กับคุณธรรมในตัวเองให้ จงได้ การจัดหลักสูตรด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์จะแตกต่างกันไปตามสภาพแต่ละท้องถิ่น แต่หน่วยงานกลางที่ติดตามผลการดำเนินการมาตรฐานด้านนี้ คือ สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาได้กำหนดคุณลักษณะคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึง ประสงค์สำหรับนักเรียนไว้ ในมาตรฐานที่ 1 ด้านผู้เรียน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมิน คุณภาพการศึกษา. 2549 : 8-10) อันเปรียบเสมือนว่าเป็นมาตรฐานกลางที่ทุก

สถานศึกษาจะต้องนำมาตรวจสอบและประเมินตนเอง เมื่อย้อนทบทวนถึงวรรณกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษาของไทยในอดีต จะพบว่าได้มีการเน้นย้ำให้คุณธรรมเป็นแก่นสารเนื้อหาวิชาหลักของหลักสูตร คุณธรรมของครูและศิษย์คือลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร อีกทั้งวิธีการอบรมสั่งสอนต่าง ๆ ได้มีการสอดแทรก คุณธรรมในกระบวนการต่าง ๆ เสมอ จึงสมควรได้รับการสืบสานให้เหมาะสมและสัมฤทธิ์ผล เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพของชีวิตและความต้องการให้เด็กไทยมีความรู้ ความดี และมีความสุขจึงเป็นสิ่งที่ปรารถนาของหลักสูตรและสังคมไทย

การปฏิรูปการศึกษาดำเนินมาแล้วตั้งแต่ ปี 2542 ได้มีการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางด้านวิชาการเป็นหลัก นับตั้งแต่การประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับใหม่ การผลิตและพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งการวัดและประเมินผลทางการศึกษา ซึ่งล้วนแต่เป็นไปเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาที่โน้มเอียงไปทางด้านวิชาการ (ชินภัทร ภูมิรัตน. 2547 : 10) การจัดการศึกษาในสถานศึกษาจะต้องทำควบคู่กันไปทั้งความรู้ คุณธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข หากโน้มเอียงไปด้านใดด้านหนึ่งจะทำให้เกิดการเสียสมดุล ขึ้นในตัวเด็ก เช่นมีความรู้ แต่ขาดการพัฒนาจิตใจ ไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม จะทำให้เด็กมีปัญหาทางพฤติกรรม เช่น การมั่วสุมอบายมุข การรักพวกพ้องในทางที่ผิด เกิดปัญหาทะเลาะวิวาท ซึ่งกลายเป็นปัญหาเรื้อรังในสังคม

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เป็นการพัฒนาจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดของร่างกาย เพราะเป็นมูลฐานแห่งความประพฤติในทุกทาง และความเจริญ ความเสื่อมความสุขความทุกข์ต่างจิตใจเป็นผู้นำแห่งความประพฤติต่างๆของคน เพราะคนเราจะประพฤติอย่างไร ย่อมแล้วแต่จิตใจจะบงการหรือสั่งการ ดังคำกล่าวที่ว่า “จิตเหมือนนายกายเหมือนบ่าว” “จิตเป็นสมบัติอันล้ำค่า เป็นแก้วสารพัดนึก ที่ทุกคนมีอยู่แล้ว หากแต่เจ้าของอาจยังไม่รู้จัก ยังมีได้เจี๊ยะไร ยังมีเครื่องห่อหุ้มปกคลุมอยู่อย่างหนาแน่น จึงยังใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่ามิได้ ถ้าเจ้าของรู้จักเจี๊ยะไรให้ใช้การได้ดีก็จักเป็นอากรบ่อเกิดแห่งสมบัติและความสุขได้ทุกอย่าง” (พระศาสนาโสภณ (สุวฑฒโน). 2544 : 6-7) การก่อความวุ่นวายของวัยรุ่นในแต่ละสถาบันหรือตามงานรื่นเริงของชุมชน เช่น ขกพวกตีกัน เมาสุรา คิดสิ่งเสพติด มั่วสุมทางเพศ มีความก้าวร้าวไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ แต่งกายไม่เหมาะสมกับวัย ขัดต่อวัฒนธรรมอันดีงามของ ชุมชน พฤติกรรมของเยาวชนเหล่านี้มีความเบี่ยงเบนไม่เป็นไปตามความต้องการของการจัดการศึกษาโดยรวม ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าห่วงใยสำหรับผู้ปกครองนักเรียน

ผู้นำท้องถิ่นและประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง พฤติกรรมเหล่านี้ล้วนเกิดจากภาวะของจิตใจของเด็กที่ยังขาดการอบรมด้านคุณธรรม ได้เพียงพอ ขาดแนวคิด แนวปฏิบัติที่ดีงามในตัวเอง

การจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรสถานศึกษา ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน โดยให้มีเกณฑ์การวัดประเมินผลด้านคุณธรรม ที่เรียกว่า การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทุกชั้น และสอดรับเกณฑ์การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของชาติ ของกระทรวงศึกษาธิการ และของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จากการรายงานสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนกับพฤติกรรมของเด็กมัธยมศึกษา มีสถิติด้านปัญหาสังคมมากกว่าระดับประถมศึกษา รายงานสภาวะการณ์เด็กและเยาวชน ปี 2547-2548 จะเห็นว่าการดำเนินการด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่ผ่านมาไม่เป็นไปตามที่มุ่งหวังของหลักสูตรสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา คุณลักษณะด้าน คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ในสถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของครู และแก้ปัญหาพฤติกรรมนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ในสถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 โดยรวมทุกด้าน และรายด้านทุกด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และประธานกรรมการสถานศึกษาถึงคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาที่เปิดสอน ช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมทุกด้านและรายด้านทุกด้าน

สมมุติฐานการวิจัย

1. คุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ที่พึงประสงค์ ของนักเรียนในสถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมทุกด้าน และรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับน้อย

2. คุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ของนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และประธานกรรมการสถานศึกษาใน สถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมทุกด้านและรายด้านแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา คุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ที่พึงประสงค์ ของนักเรียน ในสถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามหาสารคามเขต 2 ตามกรอบการประเมินมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่ 2 (พ.ศ. 2549-2553) มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ 6 ด้าน ดังนี้ (สำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2549 : 10)

1. ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ
2. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต
3. ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที
4. ผู้เรียนมีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว
5. ผู้เรียนมีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
6. ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและประธาน กรรมการสถานศึกษาทุกคน ของสถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 879 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. 2548 : 8-10)

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน 61 คน
1.2 ครู	จำนวน 757 คน
1.3 ประธานกรรมการสถานศึกษา	จำนวน 61 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และประธานกรรมการสถานศึกษา ในสถานศึกษา ที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 359 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ ตารางเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 43) ได้กลุ่มตัวอย่าง คือ

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน 52 คน
2.2 ครู	จำนวน 255 คน
2.3 ประธานกรรมการสถานศึกษา	จำนวน 52 คน

3. ตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ

สถานภาพ

3.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

3.1.2 ครู

3.1.3 ประธานกรรมการสถานศึกษา

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ตัวบ่งชี้ 6 ตัวบ่งชี้ ของ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมี

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในการประเมินภายนอก รอบที่ 2 ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ของนักเรียนตามตัวบ่งชี้ 6 ตัวบ่งชี้ ด้านมาตรฐานผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ในการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่ 2 สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา

2. คุณธรรม หมายถึง ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ดีงามของนักเรียนตามความคิด และมาตรฐานของสถานศึกษา

3. **จริยธรรม** หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับและที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นที่ต้องการของสถานศึกษาและชุมชน

4. **ค่านิยมที่พึงประสงค์** หมายถึง การตัดสินใจปฏิบัติสิ่งที่ดีงาม ที่เกิดจากประสบการณ์ที่อยู่ในจิตใจ

5. **ความคิดเห็น** หมายถึง การตัดสินใจ แสดงออกให้ทราบทางความคิดต่อพฤติกรรมของนักเรียน

6. **สถานศึกษา** หมายถึง โรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1- 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

7. **เขตพื้นที่การศึกษา** หมายถึง เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 ประกอบด้วยสถานศึกษาในอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย อำเภอวาปีปทุม อำเภอนาคู อำเภอยางสีสุราช อำเภอนาเชือก และอำเภอบรบือ

8. **สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา** หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2

9. **ผู้บริหารสถานศึกษา** หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษา หรือ ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้บริหารสถานศึกษาในกรณีตำแหน่งว่าง ที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1 -3

10. **ครู** หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่ทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนในสถานศึกษา ที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3

11. **ประธานกรรมการสถานศึกษา** หมายถึง ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งหรือทำหน้าที่ประธานในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1 -3 เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

12. **ผู้บริหารการศึกษา** หมายถึง ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้ตรวจราชการเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา และผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 นำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานด้านผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) ของกระทรวงศึกษาธิการ ของสำนักงาน การศึกษาขั้นพื้นฐาน และของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นคนดีของสังคม ชุมชน ครอบครัว และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่เปิดสอน ช่วงชั้นที่ 1 - 3 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY